

¹RECORREGUT PEDRESTRE CIRCULAR DE RECERCA GEOLÒGICA I AMBIENTAL PER LA COMARCA DEL BAGES I PEL TERME D'AGUILAR DE SEGARRA (GEOPARC DE LA CATALUNYA CENTRAL): DES DE L'ESTACIÓ D'AGUILAR DE SEGARRA A LA SERRA DE LA VALL, A AGUILAR DE SEGARRA I DE NOU A L'ESTACIÓ

Per Josep M. MATA – PERELLÓ, Josep GIRABAL i GUITART i Joan Salvador PUIG ORIOL

ADVERTIMENT PREVI

A l'igual que en altres ocasions, en altres recorreguts de RECERCA GEOLÒGICA I MINERALÒGICA ..., si es disposa del temps suficient, poden efectuar-se passant per totes les parades i filloles. En cas contrari, recomanem prescindir de les anomenades PARADES - CONDICIONALS.

*Pel que fa al recorregut de l'itinerari, cal dir que la seva major part s'efectuarà per camins que es troben en bon estat de conservació. Tot i així, aquest recorregut caldrà efectuar-lo totalment a peu. **Tot i així, caldrà tindre molta cura en un tram del recorregut (el final) que es farà per camins asfaltats, per on poden circular vehicles a motor.***

*En aquesta ocasió, es tracta d'un recorregut per diferents indrets de la zona oriental del **Geoparc de la Catalunya Central** (antic Parc Geològic i Miner de la Catalunya Central), pel terme d'Aguilar de Segarra, pels sectors propers a la població. Cal dir que aquest municipi és el més oriental de la comarca.*

Finalment, i per d'altra banda, recomanem tenir una especial cura de respecte a la natura, al llarg de tot el recorregut.

BREU INTRODUCCIÓ

El recorregut de l'itinerari que ara presentem discorrerà, en la seva totalitat per la *Depressió Geològica de l'Ebre* (i més concretament pel seu sector corresponent a la seva *Depressió Central*). També cal dir que aquest recorregut es realitzarà per l'antic *Parc Geològic i Miner de la Catalunya Central*; és a dir, per l'actual Geoparc de la Catalunya Central, pels indrets més orientals del mateix.

Al llarg del recorregut, s'aniran trobant afloraments dels materials cenozoics que reblen la depressió per aquests indrets. No cal oblidar que el terme d'Aguilar de Segarra, es troba totalment situat dintre d'aquesta depressió, igual que la major part del *Geoparc de la Catalunya*

¹ President del Consell científic del Geoparc de la Catalunya Central

Central. Així, per arreu, afloren els materials continentals, de l'Eocè (concretament de la *Formació Artés*, amb nivells de gresos i calcolutites rogenques). Tot i així, aquests materials cap a ponent van interrelacionant-se amb els seus materials coetanis, lleugerament posteriors de la Formació Tàrraga (que no arribarem a trobar). Sobre ells, sobre els uns i els altres, es situen els materials recents del Pleistocè i de l'Holocè (fonamentalment, els depòsits de vessant i les terrasses fluvials de la Riera de Rajadell i les dels barrancs que recorren per l'indret del recorregut de l'itinerari).

Per d'altra banda, el recorregut de l'itinerari discorrerà per la comarca del Bages. Així, dintre d'aquesta, circularèm exclusivament pels seus sectors occidentals, del terme municipal d'Aguilar de Segarra, que alhora són els més occidentals de tota la comarca del Bages, com ja hem fet esment anteriorment.

En aquest recorregut, anirem fent diverses aturades, unes de caràcter geomorfològic, altres de caire tectònic i altres de caràcter geològic-ambiental. Tot i així, predominaran les primeres.

OBJECTIUS FONAMENTALS

Els objectius generals del present itinerari, es centraran en els següents aspectes geològics.

1.- Reconeixement dels sectors centrals del *Parc Geològic i Miner de la Catalunya Central (Geoparc de la Catalunya Central)*, pel terme municipal d'Aguilar de Segarra, exclusivament pels sectors propers a la capçalera municipal.

2.- S'observarà l'estructura de la *Depressió Geològica de l'Ebre* (i més concretament del seu sector de la *Depressió Central*), per la qual circularà al llarg de tot el recorregut del present itinerari. També es faran reconeixements a distància, dels relleus dels *Altiplans Meridionals de la Depressió Geològica de l'Ebre*, concretament de *Montserrat* i de *Sant Llorenç del Munt – Serra de l'Obac*.

3.- Es reconeixeran els materials cenozoics que constitueixen el rebliment de la *Depressió Central*, per aquests indrets. Així, al llarg de tot el recorregut de l'itinerari, es trobaran els materials que pertanyen als afloraments de la *Formació Artés* (amb gresos i calcolutites rogenques; ocasionalment, també trobarem afloraments de calcàries grisenques, generalment fosques).

4.- Observació dels materials cenozoics recents, del Pleistocè i de l'Holocè, els quals constitueixen els depòsits de vessants i també les terrasses de la Riera de Rajadell i dels diferents torrents i barrancs, que anirem trobant al llarg del recorregut. En tots els casos, es tracta de materials eminentment heteromètrics.

5.- Observació de diversos indrets relacionats amb el nostre *Patrimoni Geològic*, que es vagin trobant al llarg del recorregut de l'itinerari. Així, el fer esment dels diversos afloraments de paleocanals.

6.- Observació de diferents indrets relacionats amb el nostre *Patrimoni Miner*, que es vagin trobant al llarg de tot el recorregut de l'itinerari.

ANTECEDENTS BIBLIOGRÀFICS

No coneixem cap precedent sobre aquest recorregut . Així, es tracta d'una novetat, ja que mai havíem fet cap recorreguts per aquests indrets occidentals del Bages

En relació amb els trets geològics generals, i dels relacionats amb el recorregut de l'itinerari, farem esment dels següents treballs: COLLDEFORNS (1992), GUIMERÀ et altri (1992) i RIBA et altri (1976).

Pel que fa als trets mineralògics dels indrets mineralitzats que trobarem al llarg del recorregut, farem esment del treball de MATA-PERELLÓ (1991), referit a la totalitat de Catalunya. També farem esment del treball de la ICHN (1998), recentment publicat, relatiu als paratges d'interès natural de la comarca del Bages.

Tots aquests treballs, es trobaran reverenciats, a l'apartat dedicat a les REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.

RECORREGUT DE L'ITINERARI

El recorregut de l'itinerari s'iniciarà al costat de l'*Estació d'Aguilar de Segarra*, per on es farà la primera aturada. Després es farà un recorregut cap al Nord, passant per diversos indrets del poble d'**Aguilar de Segarra**. Posteriorment, s'anirà cap a l'Ermita de Sant Miquel i cap a les immediacions del *Castell d'Aguilar de Segarra*. En aquest trajecte, s'hauran fet diverses aturades.

Posteriorment, per un camí sempre ascendent, el trajecte transcorrerà per la *Serra del Cementiri*, anat cap al Nord, fins arribar a la cruïlla amb el camí de la *Serra de la Vall*. En trobar-lo, caldrà seguir-lo cap a llevant. En aquest trajecte es faran també diverses aturades.

Més endavant, caldrà agafar el camí que es dirigeix cap al Repetidor de telefonia. A partir d'aquest indret, caldrà fer una lleugera travessa, per tal d'agafar el camí de la solana de Cal Cases. Després, caldrà baixar per aquest fins trobar el camí carreter que condueix cap a Can Ramon i cap a Fonollosa. En aquest tram, s'hauran fet diverses aturades. Finalment s'arribarà a les immediacions de l'Ermita de sant Miquel, per on s'ha passat a l'inici del recorregut. Tot seguit, caldrà retornar cap a l'*Estació d'Aguilar de Segarra*. En aquest tram, es faran dues noves aturades, abans de finalitzar el recorregut, al mateix indret d'o ha començat aquest itinerari.

Tot això es pot veure al MAPA DEL TRAJECTE DEL RECORREGUT (del qual n'hem adjuntat dues versions). Així, es pot veure que el recorregut tindrà una longitud d'uns 11'6 Km., a través del qual es faran 8 aturades. El recorregut s'iniciarà a una alçada d'uns 470 metres, per les immediacions de l'*Estació d'Aguilar de Segarra*. Després, a partir d'aquest indret, el recorregut anirà pujant, amb petites oscil·lacions, discorrent per les parts altes de la *Serra del Cementeri* i per la **Serra de la Vall**. Així, per les immediacions dels repetidors, s'haurà arribat a l'alçada màxima del recorregut d'aquest itinerari, arribant als 679 metres. Després, anirà baixant contínuament, fins arribar als 470 metres inicials de l'*Estació d'Aguilar de Segarra*. Tot això es pot veure també a: <https://ca.wikiloc.com/rutes-senderisme/itinerari-geologic-a-peu-pels-voltants-daguilar-de-segarra-23756228>

MAPA 1 DEL RECORREGUT DE L'ITINERARI
(Mapa satelital del Google, sobre Wikiloc)

MAPA 2 DEL RECORREGUT DE L'ITINERARI
(Mapa del Google, sobre Wikiloc)

DESCRIPCIÓ DE L'ITINERARI

En aquest recorregut hem situat, com ja és habitual en tots els itineraris, una sèrie d'**ESTACIONS** o de **PARADES**, que anirem veient a continuació. En cada cas, els hi donarem una denominació que podrà correspondre a algun paratge proper. També indicarem el terme municipal i la comarca on es troba.

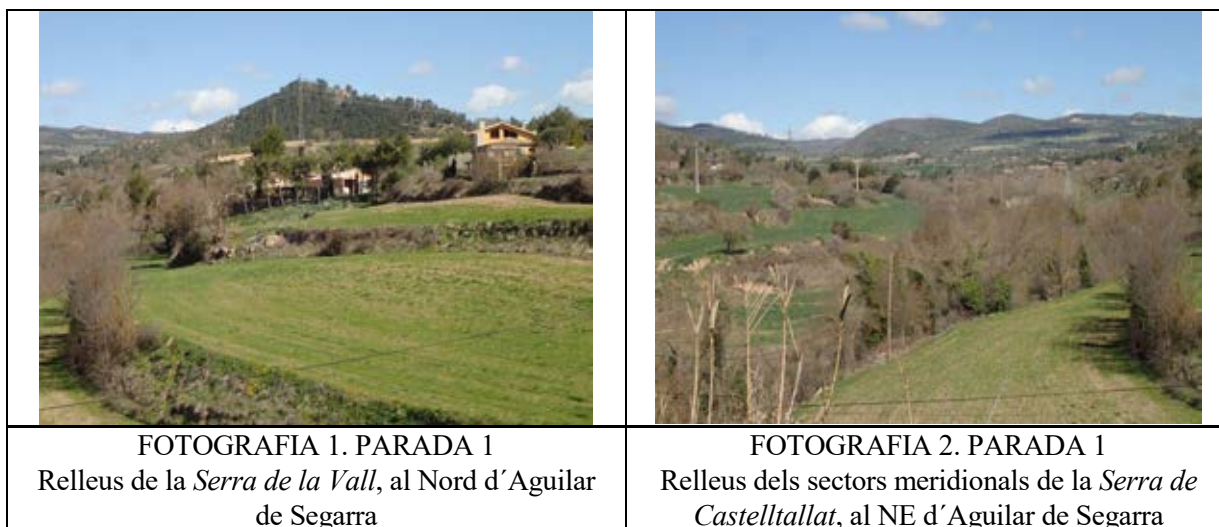
Per d'altra banda, en cadascuna de les parades, indicarem entre parèntesi el número del mapa topogràfic de la *Cartografia Militar de España*, a escala 1:50.000, on es troba situada la parada considerada. En aquesta ocasió sols utilitzarem un full, concretament el **362** (o de Calaf). Totes les aturades les farem dintre d'aquest full. Si s'escau, també utilitzarem el full corresponent a la comarca del Bages, del Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya. Així doncs, la relació ordenada de les diferents parades que componen el recorregut del present itinerari, són les següents:

PARADA 1. IMMEDIACIONS DE L'ESTACIÓ DE LA RENFE D'AGUILAR DE SEGARRA, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

El recorregut d'aquest itinerari, el començarem molt prop de l'*Estació de la RENFE d'Aguilar de Segarra*, que de fet és un barri del poble. Així, a escassa distància de l'edifici principal, podem fer la primera aturada del recorregut d'aquest itinerari. Aquest indret, i tot el recorregut de l'itinerari, es troba dintre de la comarca del Bages i alhora dintre del *Geoparc de la Catalunya Central*.

Aquest indret, es troba dintre de la *Depressió Geològica de l'Ebre* (dintre de la seva *Depressió Central*). Així, per arreu, es veuen afloraments dels materials rogencs de la *Formació Artés*, que per aquests indrets reblen la depressió.

Des d'aquest indret, mirant cap al Nord, es poden veure els relleus de la *Serra de la Vall*, per on discorrerà una bona part del recorregut de l'itinerari. Alhora, mirant cap al NW, es poden veure els relleus dels sectors més meridionals de la *Serra de Castelltallat*. A les dues afloren els materials de la *Formació Artés*. FOTOGRAFIES 1 y 2, respectivament.

PARADA 2. IMMEDIACIONS DE L'ERMITA DE SANT MIQUEL, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de fer l'aturada anterior, cal anar cap a les immediacions de l'Ajuntament, per tal de continuar cap al Nord. Així, arribarem al camí carreter que condueix cap a Can Ramon i

cap a Fonollosa. En trobar aquest vial, ens convindrà anar cap a ponent, arribant immediatament a l'Ermita de Sant Miquel. Després de sobrepassar-la, farem una aturada. La farem a uns 2'2 Km de la parada inicial.

En aquest recorregut, hem anat trobant afloraments dels materials rogencs de la *Formació Artés*; tot i que sovint es troben coberts per depòsits de vessant de l'Holocè. Aquests depòsits tenen tonalitats rogenques, com els materials de la *Formació Artés*, dels quals procedeixen.

En aquest indret, es pot veure un caos de roques procedents de la *Serra del Cementeri*. Aquests blocs són fonamentalment gresencs i procedeixen dels paleocanals que hi ha més amunt, dintre dels materials de la *Formació Artés*. FOTOGRAFIES 3 i 4

FOTOGRAFIES 3 i 4

Caos de blocs gresencs. Immediacions de l'Ermita de Sant Miquel. Aguilar de Segarra
Els materials procedeixen de l'erosió dels paleocanals. *Formació Artés*

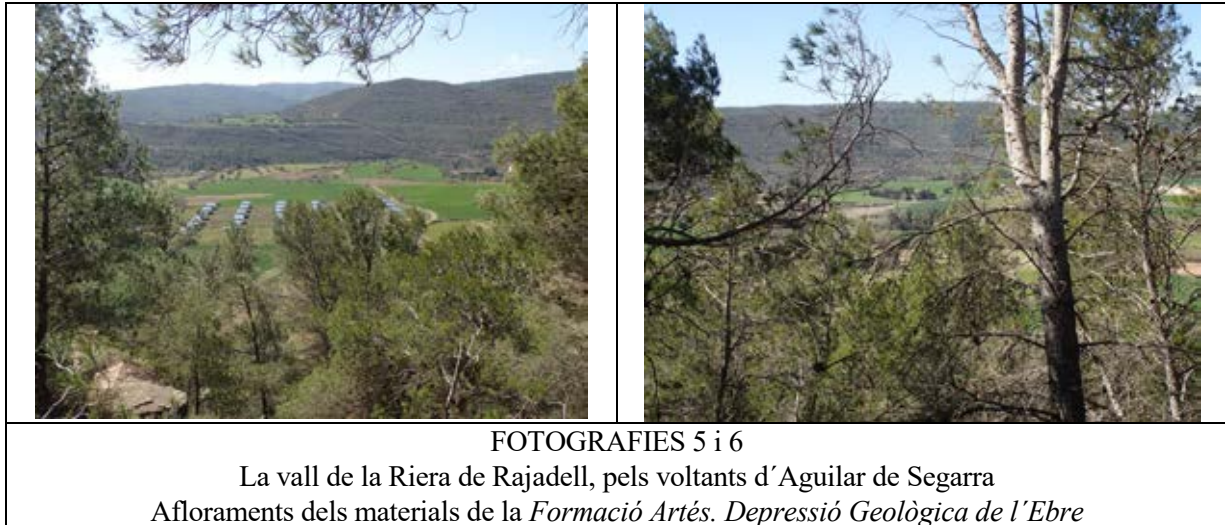
PARADA 3 - CONDICIONAL. CAMÍ DE LA SERRA DEL CEMENTERI, CRUÏLLA AMB EL CAMÍ DEL CASTELL, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de fer l'aturada anterior, cal continuar pel camí – carreter, apropant-nos a la carretera que enllaça Aguilar de Segarra amb Fonollosa. Tot i això, no arribarem a ella, ja que poc abans, per la dreta, trobarem el camí ascendent que puja cap a les immediacions del Castell d'Aguilar de Segarra i cap a la Serra del Cementiri. Més endavant, arribarem a la cruïlla d'on eix el camí que s'apropa directament al castell. Aquí, farem una aturada, aproximadament a 1 Km de la parada anterior.

En aquest recorregut, hem anat trobant afloraments dels materials de la Formació Artés. Aquests materials reblen la Depressió Geològica de l'Ebre per aquests indrets. Els afloraments es troben formats per nivells de calcutites rogenques i per gresos. Aquests darrers formen freqüents paleocanals, com els que es troben per sota del castell. Aquests materials són de l'Eocè, d'origen continental. Per d'altra banda, molt sovint, aquests materials es troben recoberts per materials detrítics contemporanis, de l'Holocè, formant els típics depòsits de vessant, entre aquests materials es troben fragments de gresos, procedents dels paleocanals anteriorment esmentats.

Des d'aquest indret, per on fem la present aturada, es poden fer diverses observacions

des dels voltants d'Aguilar de Segarra, per on discorre la Riera de Rajadell, entre afloraments dels materials rogencs de la Formació Artés. FOTOGRAFIES 5 i 6.

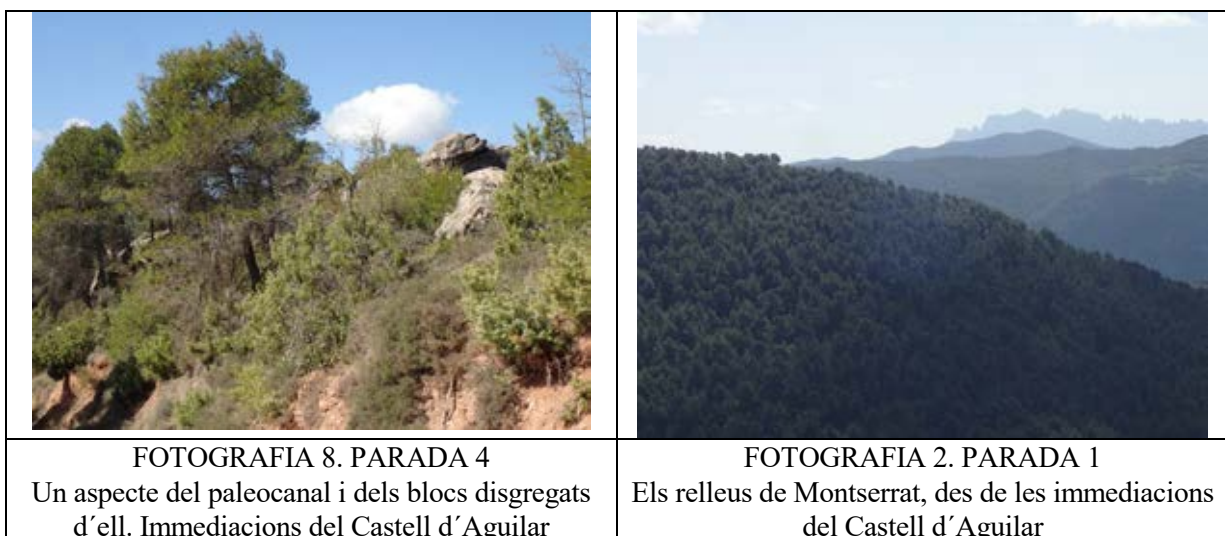

PARADA 4. CAMÍ DE LA SERRA DEL CEMENTERI, COLLET, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

A partir de l'aturada anterior, cal continuar el camí, pujant cap a la *Serra del Cementeri*. ;és endavant (després de superar la cruïlla septentrional del camí cap al Castell d'Aguilar de Segarra) arribarem a un collet. Aquí farem una aturada, a uns 0'9 Km de l'anterior aturada.

En aquest tram del recorregut, hem anat trobant afloraments dels materials que hem esmentat al recorregut anterior. Així, aquí, s'ha fet palès un potent paleocanal, amb diversos blocs disgregats del mateix. FOTOGRAFIA 7.

Per d'altra banda, des d'aquest indret, es fan ben palesos els relleus de Montserrat, situats al SSE d'on ara som. Aquests relleus formen part dels *Altiplans Meridionals de la Depressió Geològica de l'Ebre*, (MATA – PERELLÓ, 1984). Aquests relleus es troben constituïts per nivells de conglomerats. FOTOGRAFIA 8.

PARADA 5. CRUÏLLA DEL CAMÍ DE LA SERRA DEL CEMENTERI I DEL CAMÍ DE LA SERRA DE LA VALL, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de fer l'aturada anterior, cal continuar el recorregut pel camí que va pujant cap al Nord per la *Serra del Cementiri*. Així, arribarem a la cruïlla amb el camí de la *Serra de la Vall*. Aquí farem una aturada, a uns 0'9 Km de la parada anterior.

En aquest trajecte, Hem anat trobant afloraments dels materials cenozoics de l'Eocè; concretament els materials rogencs de la *Formació Artés*, amb nivells de calcolutites i gresos, amb freqüents paleocanals d'aquests darrers, que al erosionar-se donen lloc a un *relleu ruïniforme*. FOTOGRAFIA 9.

Per d'altra banda en arribar al coll, s'han fet palesos els relleus de Sant Llorenç de Munt – Serra de l'Obac (mirant cap a l'ESE) i els de Montserrat (mirant cap al SE), ambdós dels *Altiplans Meridionals de la Depressió Geològica de l'Ebre*. FOTOGRAFIES 10 i 11.

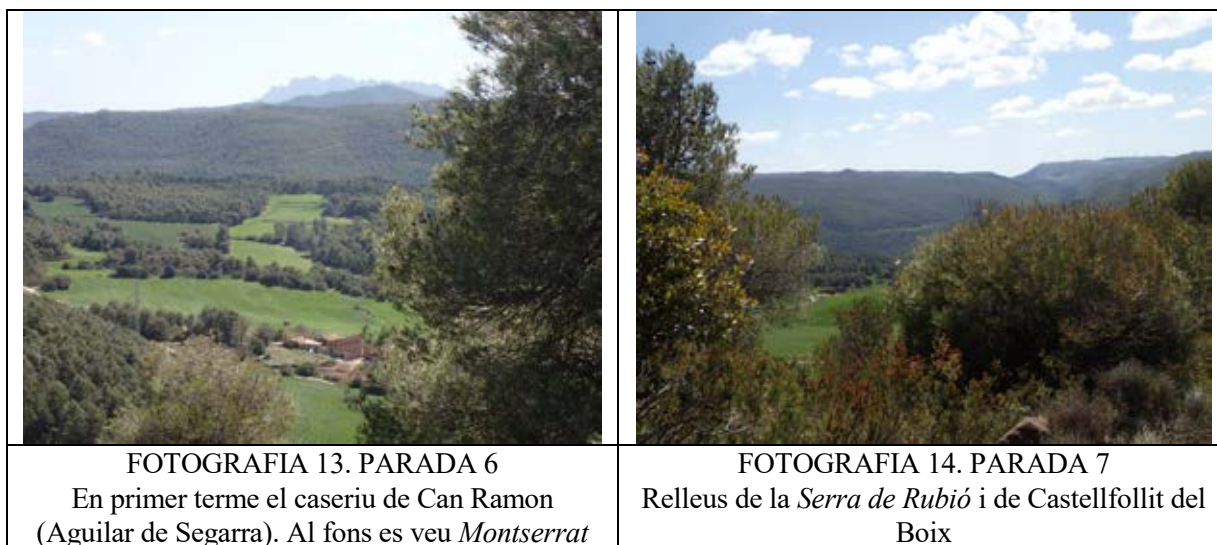
Tanmateix, mirant cap al Nord i cap al NW, es fa palesa la *Serra de Castelltallat*, concretament del flanc meridional de l'*Anticlinal de Súrria - Castelltallat*. FOTOGRAFIA 12.

	
<p>FOTOGRAFIA 9. PARADA 5 Un aspecte del relleu ruïniforme. Sectors septentrionals de la <i>Serra del Cementeri</i>. Aguilar de Segarra</p>	<p>FOTOGRAFIA 10. PARADA 5 Els relleus de <i>Sant Llorenç de Morunys – Serra de l'Obac</i>, des de la <i>Serra de la Vall</i>. Aguilar de S.</p>
	
<p>FOTOGRAFIA 11. PARADA 5, Un aspecte llunyà de Montserrat des de la <i>Serra de la Vall</i>. Aguilar de Segarra.</p>	<p>FOTOGRAFIA 12. PARADA 5 Sectors meridionals de la <i>Serra de Castelltallat - Sinclinal de Súrria - Castelltallat</i></p>

PARADA 6. IMMEDIACIONS DEL REPETIDOR DE TELEFONÍA, SERRA DE LA VALL, (terme d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de fer l'aturada anterior, cal continuar el recorregut. Així, a partir d'ara s'anirà cap a llevant, seguint el camí que discorre per la part alta de la *Serra de la Vall*. Més endavant, trobarem un trencall per la dreta, que es dirigeix cap als repetidors de telefonia. Ens hi caldrà anar i arribar-hi, farem una aturada a uns 2'4 Km de la parada anterior.

En aquest trajecte, hem estat circulant per la part alta de la serra, per sobre dels gresos de la *Formació Artés*. Per d'altra banda, des d'aquest indret, mirant cap a l'ESE. es pot gaudir d'una bona visió dels relleus de Montserrat (amb el caseriu de Can Ramon en primer terme). Tanmateix, mirant cap al SW es poden observar els relleus de la Serra de Rubió i de Castellfollit del Boix. FOTOGRAF. 13 i 14.

PARADA 7. CAMÍ DE L'ERMITA DE SANT MIQUEL A L'ESTACIÓ D'AGUILAR DE SEGARRA, TRENCALL DE CAN JOAN, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de fer l'aturada anterior, ens caldrà fer un tram d'uns 200 metres, camp a través, per tal d'arribar fins al camí que baixa per la Solana de Can Cases. En trobar-lo, ens caldrà baixar, fins arribar al camí que va des de Can Ramon a Sant Miquel. Després, ens caldrà seguir pel camí – carreter que baixa cap a l'Estació. En passar pel trencall de Can Joan, per l'esquerra, farem una aturada, a uns 2'8 Km, de l'anterior.

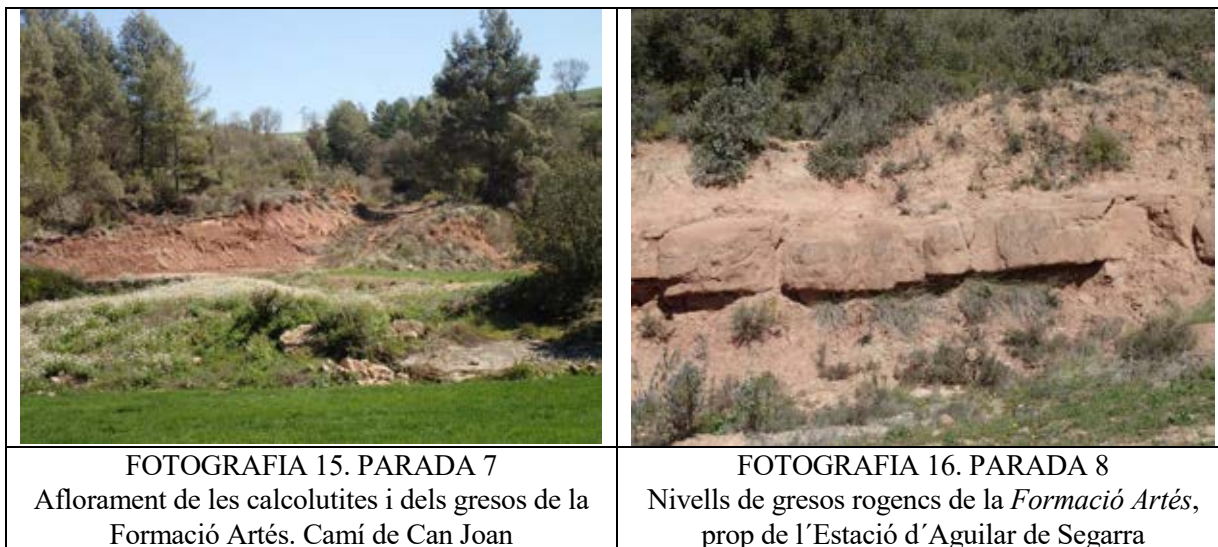
En aquest tram, hem anat trobant afloraments dels materials de la *Formació Artés*, constituïts per nivells de calcolutites i de gresos rogencs. Aquests són els materials que es fan palesos en aquest indret. FOTOGRAFIA 15.

PARADA 8. IMMEDIACIONS DE L'ESTACIÓ D'AGUILAR DE SEGARRA I DEL PONT DE LA CARRETERETA CAP A CASTELLAR, (terme municipal d'Aguilar de Segarra, comarca del Bages). (Full 362).

Després de l'aturada anterior, cal continuar el recorregut, cap a l'Ajuntament i cap a

l'Estació d'Aguilar de Segarra. En arribar-hi, farem la darrera aturada, prop d'on hem fet la primera. Així, ara haurem efectuat el recorregut d'uns 1'2 Km, des de la parada anterior.

En aquest darrer tram del recorregut, hem anat trobant afloraments dels materials rogencs de la *Formació Artés* de l'Eocè. Així, hem vist nivells de calcutites i de gresos, fonamentalment., com aquí, on es veuen uns nivells de gresos rogencs. FOTOGRAFIA 16.

EN AQUEST LLOC FINALITZA EL RECORREGUT DE L'ITINERARI.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

COLLDEFORNS i CHERTÓ, B. (1992).- La geologia del Bages. *Inèdit*, 430 pàgines. Sant Vicenç de Castellet

GUIMERÀ, J. et altri (1992).- Geologia (II), Història Natural dels Països Catalans, Vol.2, 547 pag. *Enciclopèdia Catalana, S.A.* Barcelona

ICHN (1998).- Guia d'Espais d'Interès natural del Bages. *Inst. Catalana d'Hist. Nat. Centre d'Est. del Bages*. 295 pàgines. Manresa

MASACHS, V, et altri (1981).- Itineraris geològics per les comarques del Bages, Berguedà, Anoia i Solsonès. *Pub. Centre d'Estudis Geològics - Caixa d'Estalvis de Manresa*, 256 pàgines. Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1984).- Depressió Geològica de l'Ebre, o Depressió Central Catalana?. *Revista Dovella*, nº 35, pp. 85-90, Manresa

MATA-PERELLÓ, J.M. (1991).- Els Minerals de Catalunya. *Arxius de la Secció de Ciències*, t. XCIII, 442 pag. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.

RIBA, O. et altri (1976).- Geografia Física dels Països Catalans, *Edit. Ketres*. 205 pag. Barcelona.